

պես էլ նրա մասերը կազմող համայնքների, խմբերի և անհատների
կյանքը:

SOCIOLOGY AS THEORETICAL-METHODOLOGICAL BASIS FOR SOCIAL WORK

Artak Khachatryan

*PhD, Head of Department of Social Work and Social Technologies,
Faculty of Sociology, Yerevan State University*

The article examines the link between sociology and social work. Comparing the approaches to social issues of these disciplines, the conclusion is that sociology studies the society and discovers social problems and ways of their solution, and social work is dealing with specific issues that arise in the lives of socially vulnerable people. The main conclusion is that sociology is a methodological basis for social work, by equipping social workers with knowledge and skills for professional competent interventions.

ՄԵԾԱՀԱՍԱԿՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՅՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԳԻ ՇՈՒԲՁ

ՄԱԲԻՆԵ ՅԱՐՄԱԼՈՅԱՆ

*ԵՊՀ սոցիալական աշխատանքի և սոցիալական
տեխնոլոգիաների ամբիոնի ասիստենտ, ս. գ. ք.*

Քսանմեկերորդ դարում համաշխարհային տնտեսության զարգացման հիմնական հրամայականը ինտելեկտի և գիտելիքների վրա հիմնված հասարակության ձևավորումն է, որի համատեքստում առանձնահատուկ կարևորվում է մեծահասակների կրթությունը¹: Վերջինս, ինչպես նաև ողջ կյանքի ընթացքում ուսումնառությունը կարևոր գրավականներից է, որոնք ուղղորդում են անձին դեպի հաջող և անընդհատ զարգացող կարիերա: ՀՀ-ն, դառնալով Բոլոնյան գործընթացի լիիրավ անդամ, առաջին քայլը կատարեց դեպի գիտելիքահեն տնտեսություն՝ պարտավորվելով համապատասխանեցնել կրթության ոլորտում գործող օրենսդրությունը եվրոպական չափանիշներին: Գործող օրենսդրության համապատասխանեցումը, այն է՝ նոր օրենքների ընդունումը, օրենքների իրականացման մեխանիզմների ստեղծումը ենթադրում են աշխատատար և երկարաժամկետ գործընթացներ: Հարկ է նշել, որ առ այսօր ՀՀ-ում

¹ Մեծահասակների կրթություն է համարվում հանրակրթության տարիքն անցած անձանց՝ հանրակրթական հիմնական և լրացուցիչ, ինչպես նաև մասնագիտական լրացուցիչ կրթական ծրագրերով իրականացվող կրթությունը, որը քաղաքացիների կրթության կազմակերպման համար անհրաժեշտ կրթական ծրագրերի, ուսուցման մեթոդների, տեխնիկական միջոցների, կենսագործունեության միջավայրի, ինչպես նաև մանկավարժական, սոցիալական ծառայությունների միջոցով ընթացող կրթական գործընթացն է (ՀՀ կառավարության 2005 թ. դեկտեմբերի 29-ի նիստի N 53 արձանագրային որոշման հավելված):

բացակայում է մեծահասակների կրթության քաղաքականության նպատակների և բովանդակության հստակ ըմբռնումը:

Ներկայումս մեծահասակների կրթության կազմակերպումը համարվում է արդիական հիմնախնդիր ամբողջ աշխարհում, որի լուծումից մեծապես կախված է յուրաքանչյուր պետության տնտեսական և սոցիալական զարգացման մակարդակը: Սա, թերևս, պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ հանրակրթական դպրոցի, բարձրագույն ուսումնական հաստատության գործունեության արդյունքները կարելի է տեսնել հեռահար ապագայում, մինչդեռ մեծահասակների կրթության արդյունքները տեսանելի են շատ մոտ ապագայում:

Շարունակական կրթության ոլորտի ֆրանսիացի հայտնի մասնագետ Պ. Լանգրանի կարծիքով՝ «...կրթության ապագան մեծապես կախված է մեծահասակների կրթությունից»²:

Մեծահասակների կրթության կազմակերպման գործընթացում առանձնակի կարևորվում է ուսուցման մեթոդների և տեխնիկաների ընտրության խնդիրը, քանի որ մեծահասակների ուսուցումն ունի որոշակի առանձնահատկություններ: Նախքան այդ առանձնահատկությունները քննարկելը հարկ է նշել, որ մի շարք հեղինակների³ մեծահասակների արդյունավետ ուսուցման կազմակերպման գործում ավելի շատ կարևորում են ակտիվ ուսուցման դերը: Վերջինս չի ենթադրում դասավանդողի կողմից պատրաստի գիտելիքի

² Воронкина Л.Т. Повышение квалификации руководителей общеобразовательных учреждений различных видов как андрагогическая проблема, Вестник Ставропольского государственного университета, 53/2007, ст. 19.

³ Балаев А.А. Активные методы обучения. М., 2006., Смолкин А.М. Методы активного обучения. М., 1991., Анцибор М.М. Активные формы и методы обучения. Тула, 2002.

մատուցում, մտապահում և վերարտադրություն: Ուսուցման այս ձևի դեպքում շեշտը դրվում է ուսուցման ակտիվ ճանաչողական և պրակտիկ գործունեության ընթացքում գիտելիքների և հմտությունների ինքնուրույն ձեռքբերման վրա⁴: Ըստ էության ակտիվ ուսուցման նպատակն է ներգրավել ուսումնառողներին (սովորողներին) ինքնուրույն իմացական գործունեության մեջ, մոտիվացնել վերջիններիս լուծելու ցանկացած ճանաչողական խնդիր, սովորեցնել կիրառել նրանց կողմից ձեռքբերված գիտելիքները:

Մասնագիտական գրականության մեջ առանձնացվում են ակտիվ ուսուցման մեթոդների տարբեր տիպաբանումներ, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ թե՛ հայրենական, և թե՛ օտարերկրյա մասնագիտական գրականության մեջ բացակայում են «ակտիվ ուսուցման մեթոդ» հասկացության միասնական ընդունելի սահմանումներ, որի պատճառով դրանց կիրառման ժամանակ երբեմն շփոթ է առաջանում: Յուրաքանչյուր հեղինակ տալիս է այս հասկացության իր մեկնաբանությունն ու սահմանումները, որոնք թեև, որպես կանոն, ունեն իմաստային համանման ծանրաբեռնվածություն, սակայն հաճախ ամբողջովին նույնական չեն⁵: Ընդհանրացնելով մասնագիտական գրականության մեջ առկա մի շարք սահմանումներ՝ կարելի է գալ այն եզրահանգման, որ ակտիվ ուսուցման մեթոդների ներքո ենթադրվում է բոլոր այն հնարավոր մեթոդների կիրառումը, որոնք նպաստում են ուսումնառողների ճանաչողական գործունեությանը, կառուցված են հիմնականում երկխոսության վրա, որն էլ իր հերթին ենթադրում է մտքերի ազատ փո-

⁴ Տե՛ս Балаев А. А., նշվ. աշխ., էջ 49-50:

⁵ Տե՛ս Анцибор М. М., նշվ. աշխ., էջ 115:

խանակում կոնկրետ խնդրի լուծման ուղիների վերաբերյալ: Ակտիվ ուսուցման մեթոդների թվին են դասվում ուսուցման այնպիսի ձևեր, ինչպիսիք են՝ ինտերակտիվ սեմինարները, վերապատրաստումները, պրոբլեմային ուսուցումը, համագործակցային ուսուցումը, ուսուցողական խաղերը, խմբային քննարկումները և այլն: Ակտիվ ուսուցման մեթոդների կիրառմամբ ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը հիմնականում պայմանավորված է նրանով, որ մեթոդների ընտրությունը հիմնվում է հոգեբանական և մեթոդաբանական գիտելիքի վրա:

Քննարկելով մեծահասակների ուսուցման առանձնահատկությունները՝ Մալքոլմ Շեֆերդ Նուլզը⁶ առանձնացնում է մի քանի հատկանիշներ, որոնցով ուսումնառող մեծահասակները տարբերվում են ուսումնառող երեխաներից/դեռահասներից⁷: Դրանք են.

- **Ինքնագնահատականը.**

Տարիքի աճին զուգընթաց անձի «ես» կոնցեպցիայի զարգացման վրա մեծապես ազդում են անձի գիտելիքները, հմտությունները, կարողությունները, որոնք օգնում են դառնալ ինքնաբավ: Այսպես, օրինակ, երեխաները սովորում են իրենց ծնողներից, ուսուցիչներից՝ վստահելով նրանց գիտելիքներին, հմտություններին, փորձին, մինչդեռ մեծահասակները գիտեն՝ ինչպես սովորել և խորությամբ ուսումնասիրել այս կամ այն թեման:

⁶ Վերջինս գիտական շրջանառության մեջ է դրել «անդրագոգիկա» տերմինը: Անդրագոգիկան մեծահասակների կրթության պրակտիկան ուսումնասիրող և ընդհանրացնող գիտություն է: Վերջինիս՝ որպես ինքնուրույն գիտության տեսական հիմքերի ձևավորման գործում մեծ է գիտնականներ Մ. Նուլզի, Պ. Սմիթի, Պ. Ջարվիսի, Ս. Ջմեյովի և այլոց ավանդը:

⁷ Տես Knowles, M. The Adult Learner: A Neglected Species (3rd Ed.). Houston, TX: Gulf Publishing, 1984, էջ 97-115:

- ***Մեծահասակ ուսումնառողի փորձառությունը.***

Մեծահասակ սովորողները ունեն որոշակի փորձառություն, որը կարող է կիրառվել որպես ռեսուրս նրանց ուսումնառության ընթացքում:

- ***Սովորելու պատրաստակամությունը.***

Մեծահասակ ուսումնառողները սովորաբար պատրաստակամ են ձեռք բերել այնպիսի գիտելիքներ, զարգացնել այնպիսի հմտություններ, որոնք կօգնեն նրանց ճիշտ կողմնորոշվել կենսական դժվարին իրավիճակներում: Սրանով է թերևս պայմանավորված այն հանգամանքը, որ մեծահասակ ուսանողները առավելապես հետաքրքրված են այնպիսի առարկաների ուսումնասիրմամբ, որոնք անմիջականորեն առնչվում են նրանց կյանքին և օգնում հասնել իրենց առջև դրված նպատակներին:

- ***Ուսուցման վրա կենտրոնացումը.***

Մեծահասակ սովորողները հիմնականում ցանկանում են ստանալ այնպիսի գիտելիքներ, որոնք կօգնեն նրանց հասնել իրենց առջև դրված նպատակներին, ունենալ առաջխաղացում կարիերայում, բարելավել իրենց կյանքը հնարավորինս կարճ ժամանակահատվածում: Մեծահասակ ուսումնառողները խուսափում են ձեռք բերել այնպիսի գիտելիքներ, որոնք նրանք չեն կիրառելու տևական ժամանակ:

- ***Սովորելու մոտիվացիան.***

Մեծահասակները սովորաբար ունեն նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու ներքին մոտիվացիա: Սա իր հերթին ենթադրում է, որ նոր գիտելիքի ձեռքբերումը մեծահասակ սովորողի համար պատճառաբանված է և հիմնավորված: Այլ կերպ ասած՝ վերջինս հստակ գի-

տի, թե ինչու է ուզում ձեռք բերել նոր գիտելիք և որտեղ է այն կիրառելու:

Ամերիկացի հայտնի հոգեբան Կարլ Ռոջերսը մեծահասակների ներքոնշյալ հոգեբանական առանձնահատկությունները դիտում է որպես արդյունավետ ուսուցման նախադրյալներ.

- մարդիկ ունեն սովորելու մեծ պոտենցիալ,
- ուսուցումն արդյունավետ է այն դեպքում, երբ այն ակտուալ է անձի համար, ինչպես նաև եթե նրա «ես» կոնցեպցիային վտանգ չի սպառնում,
- ուսուցման գործընթացում անձը ներգրավվում է ամբողջությամբ, ինչի արդյունքում փոփոխություններ են տեղի ունենում անձի ինքնակառավարման և ինքնաընկալման գործընթացներում,
- ինքնաքննադատությունը, բարձր ինքնագնահատականը խթանում են ստեղծագործական գործընթացը, ամրապնդում այնպիսի հատկանիշներ, ինչպիսիք են՝ անկախությունը, ինքնավստահությունը⁸:

Ըստ էության Ռոջերսը մեծահասակին դիտում է որպես ուսուցման գործընթացի նախաձեռնողի, պատասխանատու մասնակցի: Սակայն չպետք է մոռանալ, որ ամեն դեպքում ուսուցման նպատակների սահմանման հարցում պատասխանատու է դասավանդողը:

Մեծահասակների ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը մեծապես պայմանավորված է ուսուցման մեթոդների ընտրությամբ: «Ի՞նչ մեթոդներ է նպատակահարմար կիրառել» հարցին

⁸ Տե՛ս Carl R. Rogers, H. Jerome Freiberg. Freedom to Learn, Merrill, 1994, էջ 198-215:

պատասխանելու համար նախևառաջ անհրաժեշտ է պատասխանել հետևյալ հարցին՝ «արդյո՞ք մեծահասակները ունակ են յուրացնելու նոր գիտելիքներ»: Չնայած տարիքի աճին գուզընթաց օրգանիզմի շատ գործառույթներ ետընթաց են ապրում (թուլանում են տեսողությունը, լսողությունը, հիշողությունը, նոր տեղեկատվությունը ընկալելու դժվարություններ են առաջանում), սովորելու կարողությունը մեծահասակների (20-60 տարեկան) մոտ էական փոփոխությունների չի ենթարկվում: Ընդ որում, մտավոր աշխատանք կատարող անձանց մոտ այդ կարողությունը ավելի երկար է պահպանվում:

1980-ականներին ԱՄՆ-ում իրականացված հետազոտությունները (National Training Laboratories in Bethel, Maine) հնարավորություն են տալիս ընդհանրացնել մեծահասակների շրջանում ուսուցման տարբեր մեթոդների արդյունավետությանը վերաբերող տվյալները⁹, որոնք ներկայացված են աղյուսակում:

Աղյուսակ 1. Ուսուցման մեթոդների արդյունավետությունը

<i>Ուսուցման ձևերը</i>	<i>Տոկոսային հարաբերությունը</i>
Դասախոսություն	5%
Ընթերցանություն	10%
Ատոլիո/վիդեո նյութերի կիրառում	20%
Դեմոնստրացիա/ցուցադրություն	30%
Բանավեճ	50%
Պրակտիկ առաջադրանքներ	75%
Այլոց ուսուցում/գիտելիքի անհապաղ կիրառում	90%

⁹ Տե՛ս Learning Pyramid, National Training Laboratories in Bethel, Maine, https://www.fitnyc.edu/files/pdfs/CET_Pyramid.pdf, 12.03.2018 թ., ժ. 12:33:

Միևնույն ժամանակ շատ մեծահասակներ ուսուցման գործընթացում բախվում են մի շարք դժվարությունների, որոնք հիմնականում պայմանավորված են հոգեբանական գործոններով՝ սեփական հեղինակության մասին անհանգստությունը, շրջապատում ոչ կոմպետենտ երևալու մտավախությունը և այլն: Բացի դրանից՝ այսօր մեծահասակների ուսուցման գործընթացին խոչընդոտում է նաև մանկավարժական նախկին մոտեցումների ազդեցությունը՝ իրենց բացասական հետևանքներով հանդերձ՝ դոգմատիկ ուսուցումը, ուսումնառության ընթացքում դասախոսությունների գերակայությունը, տեսության և պրակտիկայի միջև անջրպետը, պատրաստի գիտելիքների յուրացման վրա շեշտադրումը և այլն:

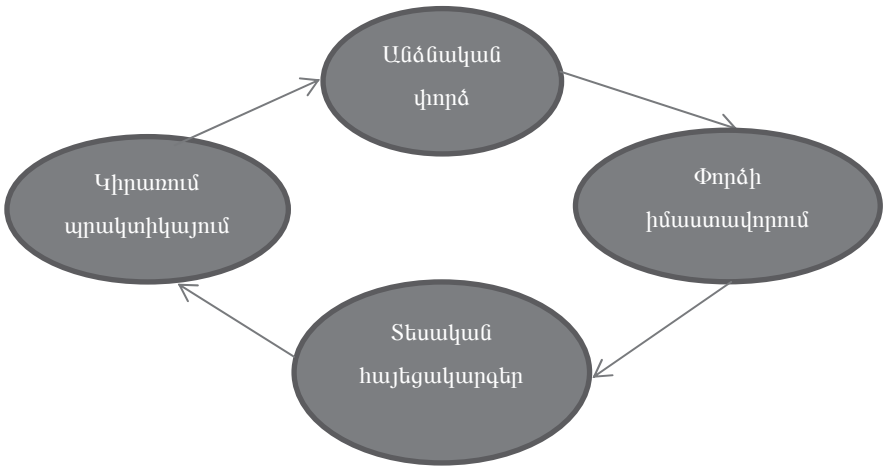
Մեծահասակների ուսուցումը իրենից ներկայացնում է որոշակի փուլերից բաղկացած գործընթաց, որը, ըստ Դեվիդ Կոլբի և նրա գործընկերների, ցիկլիկ բնույթ ունի: Վերջիններիս կողմից մշակված 4 փուլանոց էմպիրիկ մոդելը (Experiential Learning Model)¹⁰ հնարավորություն է տալիս ուսումնասիրել մեծահասակների ուսուցման գործընթացը: Իրենց հետազոտությունների արդյունքում Դ. Կոլբին և նրա գործընկերները պարզել են, որ մարդիկ սովորում են փորձառության, դիտարկման և ռեֆլեքսիայի, վերացական հայեցակարգման, ակտիվ փորձարկումներ կատարելու միջոցով՝ նախապատվությունը տալով վերոնշյալ մեթոդներից որևէ մեկին: Ըստ Կոլբի և նրա գործընկերների՝ ուսուցումը՝ որպես գործընթաց, բաղկացած է «իրականացման» և «մտածողության» կրկնվող փուլերից: Սա իր հերթին նշանակում է, որ իրականում հնարավոր չէ

¹⁰ Են Կոլբ, D. Experiential Learning as the Science of Learning and Development. Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall, 1984:

ինչ-որ բանի վերաբերյալ նոր գիտելիք ձեռք բերել՝ պարզապես կարդալով այդ մասին կամ լսելով դասախոսություն:

Կուրքի մոդելի (ցիկլի) փուլերը սխեմատիկորեն կարելի է ներկայացնել հետևյալ կերպ.

Չժապարկեր 1. Կուրքի ցիկլիկ մոդելը

Այժմ ներկայացնենք ցիկլի փուլերը:

Անճնական փորձ.

Որոշակի փորձի առկայությունը անհրաժեշտ է այն ոլորտում, որտեղ անձը ցանկանում է նոր գիտելիքներ ձեռք բերել կամ զարգացնել հմտությունները: Բացի դրանից՝ այդ փորձի հիման վրա անհրաժեշտ է հասկանալ, թե ինչ արդյունքների կարելի է հասնել:

Փորձի իմաստավորում.

Անձը վերլուծում է իր փորձի հիմնական բաղադրիչները:

Տեսական հայեցակարգեր.

Այս փուլում հարկավոր է ընդհանրացնել փորձի արդյունքում ձեռք բերված տեղեկատվությունը՝ ստեղծելով որոշակի մոդել, որը հնարավորություն կտա նկարագրել այդ փորձը:

Կիրառում պրակտիկայում.

Ըստ էության այս փուլում փորձարկվում և ստուգվում է մշակված հայեցակարգի պիտանելիությունը հետագա աշխատանքների համար: Համապատասխանաբար այս փուլից հետո ձեռք է բերվում նոր «անձնական փորձ», և շրջանը նորից կրկնվում է:

Ընդհանրացնելով ձեռք բերված նոր գիտելիքները և ներառելով դրանք արդեն իսկ գոյություն ունեցող գիտելիքների համակարգում՝ անձը անցում է կատարում վերացական պատկերացումների և հասկացությունների: Այդ նոր գիտելիքները, ըստ էության, վարկածներ են, որոնք ստուգվում են տարբեր իրավիճակներում սկսիվ փորձարկումների միջոցով: Ուսուցման գործընթացը կարող է սկսվել ցանկացած փուլից: Այն ընթանում է ցիկլիկ կերպով այնքան ժամանակ, քանի դեռ չի ձևավորվել պահանջվող, անհրաժեշտ հմտությունը: Երբ անձը յուրացնում է մեկ հմտություն, նրա ուղեղը պատրաստ է յուրացնել մեկ ուրիշը:

Չարգացնելով Դ. Կոլբի գաղափարները՝ անգլիացի հոգեբաններ Պ. Հանին և Ա. Մամֆորդը նկարագրել են ուսուցման տարբեր ոճեր, ինչպես նաև մշակել նախընտրելի ոճի բացահայտման թեստ (Honey Mumford Preferred Learning Style Test)¹¹, որը լրացնելիս էլ,

¹¹ Տե՛ս Honey, P., Mumford, A. The Manual of Learning Styles, Peter Honey Associates, 1986:

ըստ էության, նպատակահարմար է սկսել մեծահասակների ուսուցումը:

Վերոհիշյալ հետազոտողները առանձնացնում են ուսուցման հետևյալ ոճերը՝ «ակտիվիստներ», «մտածողներ», «տեսաբաններ» և «պրագմատիկներ»: Վերոնշյալ ոճերը նախընտրող սովորողները ուսուցման գործընթացի և դրա մասնակիցների նկատմամբ ունեն տարբեր պահանջներ: Որպես կանոն, ուսուցման այս ոճերը իրականության մեջ «մաքուր ձևով» հազվադեպ են հանդիպում, քանի որ գրեթե բոլոր սովորողների մոտ առկա են ուսուցման բոլոր ոճերին բնորոշ որոշակի տարրեր: Սակայն յուրաքանչյուր սովորող նախընտրում է ուսուցման որոշակի ոճ, որը գերակայող է և պայմանավորում է ուսուցման մեթոդների ընտրությունը:

Այսպես՝ «ակտիվիստները» հնարավորինս շատ գիտելիք են ձեռք բերում, երբ նրանք ներգրավված են, օրինակ, հիմնախնդրի լուծման գործընթացում և հանդես են գալիս որպես ակտիվ գործող անձ: Հետևաբար ուսումնառության այնպիսի մեթոդներ, ինչպիսիք են, օրինակ, դասախոսությունը, մասնագիտական գրականության ընթերցումն ու վերլուծությունը, սեմինար պարապմունքները, բանավեճերը, արդյունավետ չեն ուսուցման այս ձևը նախընտրող սովորողների համար: Փոխարենը արդյունավետ են կոնկրետ իրավիճակների ուսումնասիրությունը, գիտափորձերը, խմբային քննարկումները՝ դերային տեխնիկայի կիրառմամբ:

«Մտածողները», որպես կանոն, սովորում են՝ լսելով, դիտարկելով և վերլուծելով այն, ինչ տեղի է ունենում: Ուսուցման այս ոճը նախընտրող մարդիկ վերլուծում են բոլոր հնարավոր պատճառներն ու հետևանքները նախքան որևէ եզրակացության հանգելը:

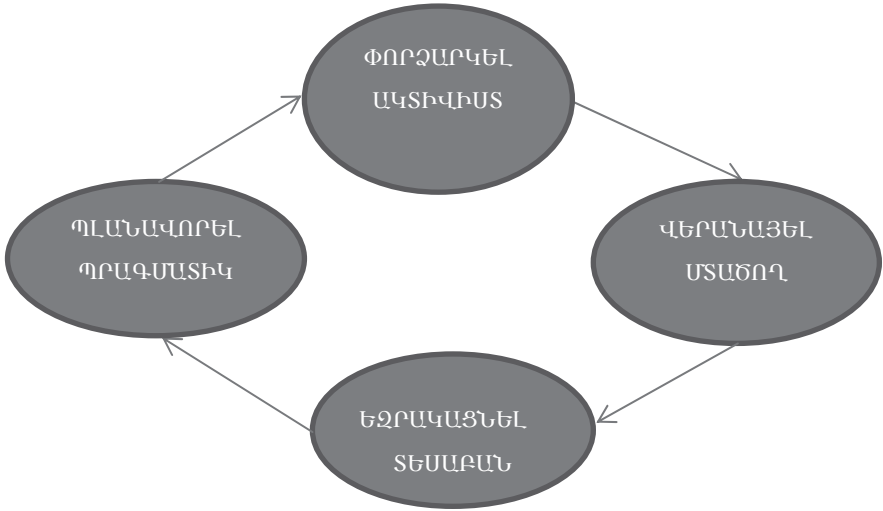
Նրանք ուսուցման գործընթացում հնարավորինս պասիվ դիրք են զբաղեցնում: Դասախոսությունները, ընթերցանությունը, դեմոնստրացիան ուսուցման իդեալական մեթոդներ են այս ոճը նախընտրող սովորողների համար:

«Տեսաբանները» նախընտրում են ուսումնասիրել տարբեր տեսություններ՝ իրականությունը հասկանալու համար: Նրանց բնորոշ են վերլուծելն ու սինթեզելը, սուբյեկտիվ դատողություններից խուսափելը: Սովորաբար ուսուցման այս ոճը նախընտրող անձանց համար ուսուցման գործընթացն ավելի արդյունավետ է, եթե նոր գիտելիքի ձեռքբերումը հիմնված է որոշակի մոդելների, հայեցակարգերի, փաստերի վրա: Ըստ էության, տեսաբանները նախընտրում են պասիվ ուսուցման մեթոդները:

«Պրագմատիկներին» բնորոշ հիմնական հատկանիշն այն է, որ վերջիններս նախընտրում են ձեռք բերել այնպիսի գիտելիք՝ ուսուցման տարբեր մեթոդների կիրառմամբ, որն անհրաժեշտ է, օգտակար է և կարող է օգնել լուծել որոշակի արդիական խնդիրներ: Այլ կերպ ասած՝ սրանք պրակտիկ ուսումնառողներն են:

Համադրելով Կոլբի ուսուցման գործընթացի ցիկլիկ մոդելն ու Հանիի և Մամֆորդի կողմից մշակված ուսուցման ոճերը՝ կարող ենք գալ այն եզրահանգման, որ արդյունավետ ուսուցումը ենթադրում է *փորձարկում* (որոշակի գործողությունների իրականացում), *վերանայում* (վերլուծել կատարվածը), *եզրահանգում* (կոնկրետ եզրակացություններ կատարելը), *սլանավորում* (որոշում կայացնել սպագայում իրականացվելիք գործողությունների վերաբերյալ):

Սխեմատիկորեն այդ համադրումը կարելի է ներկայացնել հետևյալ կերպ.

Այսպիսով՝ մեծահասակների ուսուցումը նպատակաուղղված և հատուկ կերպով կազմակերպված փոխազդեցություն է, որի կառուցվածքով, ձևերով և բովանդակությամբ է պայմանավորվում ուսուցման գործընթացի բնույթը: Մեծահասակների ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը մեծապես պայմանավորված է ուսուցման մեթոդների ընտրությամբ: Իսկ դրանք ընտրելիս նախապատվությունը տրվում է ակտիվ ուսուցման մեթոդներին, որոնք հնարավորություն են ընձեռում լուծելու կրթական հետևյալ խնդիրները՝ ուսումնառողների ճանաչողական ակտիվության բարձրացում, կրթական գործընթացին նրանց ակտիվ ներգրավում, ճանաչողական գործընթացների (խոսք, հիշողություն, մտածողություն), ինչպես նաև ստեղծագործական մտածելակերպի զարգացում, ինքնագործունեության խթանում:

ON THE PROBLEM OF CHOICE OF TEACHING METHODS FOR ADULTS

Marine Yarmaloyan

*PhD, Assistant Professor at the Department of Social Work and Social
Technologies, Yerevan State University*

The effectiveness of adults' teaching process is mainly conditioned by the choice of teaching methods. The author substantiates the use of active teaching methods which provide an excellent opportunity to solve a number of educational tasks and reach desirable results.